

ახალი ლიტერატურული კონკურსი
და ახალი გამოწვევები

<https://doi.org/10.62119/critique.20.2025.9911>

თანამედროვე ლიტერატურული ცხოვრების ძირითადი მახასიათებელი, მისი მიმართულებისა და ხარისხის დონის ერთ-ერთი განმსაზღვრელი შემოქმედებითი კონკურსებია. თანაბარ პირობებში პირველობისთვის ჩატარებული შეჯიბრება ხელს უწყობს ზოგადი ლიტერატურული პროცესის გააქტიურებას, საუკეთესო ავტორების და ნამუშევრების გამოვლენას.

ასეთი კონკურსების ჩატარება მომავალი მწერლებისთვის მაშინ უფრო მნიშვნელოვანია, როდესაც არჩევანი უკვე გადაწყვეტილია, თუმცა ჯერ მხოლოდ გზის დასაწყისი მოჩანს...

სწორედ ასეთ გზამკვლევად აღიქმება მწერალთა სახლის მიერ გამოცხადებული გურამ რჩეულიშვილის სახელობის ყოველწლიური ლიტერატურული კონკურსი „ახალი ქართული მოთხრობა“, რომელშიც მონაწილეობის უფლება (მწერლის აქტიური შემოქმედებითი წლების გათვალისწინებით) 18-26 წლის ასაკის ახალგაზრდებს მიეცათ.

განსახილველად მიიღებოდა მხოლოდ ამ კონკურსისთვის შექმნილი ან მანამდე გამოუქვეყნებელი ნაწარმოებები, დებულებაში ასევე ზუსტად იყო გაწერილი კონკურსის პირობები და მიზნები, რომელიც, უპირველესად, ახალი, ნიჭიერი ავტორების აღმოჩენას, მათი შემოქმედებითი საქმიანობის ხელშეწყობას და დებიუტანტი ავტორების ლიტერატურულ საზოგადოებაში ინტეგრაციას გულისხმობდა.

კონკურსში მონაწილეობის საკმაოდ მყარ მოტივაციას განაპირობებდა პროფესიული ინტერესი, მკითხველთა შორის ცნობადობის ამაღლების სურვილი და ასევე, გამარჯვებულის-

თვის დაწესებული ფულადი ჯილდო, რომელიც არასოდეს არ არის უმნიშვნელო კომპენსაცია ახალგაზრდა შემოქმედთა მიერ გაწეული მუშაობის ასანაზღაურებლად.

ერთი შეხედვით, გურამ რჩეულიშვილის სახელობის კონკურსის დაარსება თავიდანვე განსაზღვრავდა მხატვრული ტექსტების თვისობრივ მაჩვენებელს; თავისთავად გულისხმობდა იმ ხარისხობრივი თამასის არსებობას, რომელსაც მწერლის შემოქმედებითი სიმაღლე მოითხოვს და ითვალისწინებს.

მართალია, კონკურსი ღია იყო, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ჟიურის წევრებისთვის ტექსტების ავტორთა ვინაობა ფაქტობრივად ანონიმური იყო, რადგან მონაწილეთა სახელი და გვარი აბსოლუტურად არაფერს ამბობდა მათ შესახებ, ავტორებს თითქმის არ გააჩნდათ შემოქმედებითი ბიოგრაფია, ხოლო მათი უმეტესი ნაწილი ძირითადად დებიუტანტი იყო..

კონკურსზე ოთხ ათეულამდე ტექსტი შემოვიდა. ვრცელი იყო მონაწილეთა წარმომადგენლობითი გეოგრაფია როგორც აღმოსავლეთ, ასევე დასავლეთი საქართველოს მასშტაბით, მასში მონაწილეობა მიიღეს უცხოეთში დროებით თუ მუდმივად მცხოვრებმა ქართველმა ახალგაზრდებმაც.

მონაწილეთა აბსოლუტურ უმრავლესობას სტუდენტები შეადგენდნენ. ისინი სხვადასხვა ქვეყნისა და სხვადასხვა უმაღლესი სასწავლებლის, უმეტესად ჰუმანიტარულ ფაკულტეტის აქტიური სტატუსის მქონე ან უკვე კურსდამთავრებულნი იყვნენ.

და მაინც, კონკურსის მთავარი ხასიათი მონაწილეთა ასაკმა განსაზღვრა, რადგან დებულების პირობის მიხედვით, მან შეჯიბრებაში მონაწილეობის მსურველთა ის კატეგორია გააერთიანა, რომელსაც ახალი ათასწლეულის, ახალი საუკუნის პირველი თაობა, დამოუკიდებელ ქვეყანაში დაბადებული თავისუფალი მოქალაქეების პირველი გამოშვება წარმოადგენდა.

მსოფლიოში მათ Z თაობას უწოდებენ, ჩვენ კი მათ უბრალოდ ინტერნეტის თაობას ვეძახით. ესენი არიან 1997 – 2010

წლებს შორის დაბადებული ახალგაზრდები, რომლებისთვისაც ინტერნეტი, სოციალური მედია და ციფრული ტექნოლოგიები ბავშვობიდან ხელმისაწვდომი იყო; ამავე დროს, ეს ის თაობაა, რომელიც ხელოვნურ ინტელექტთან ერთად იმპვიდრებს თავს ცხოვრებასა და ხელოვნების სხვადასხვა სფეროში.

ნიშანდობლივია, რომ თაობა Z ბევრად უფრო მეტ დროს ატარებს ელექტრულ მოწყობილობებთან და უფრო ნაკლებს — წიგნებთან, რაც გავლენას ახდენს მათი ხასიათის ჩამოყალიბებაზე – ყურადღების კონცენტრაციაზე, ლექსიკურ მარაგზე, აკადემიურ მიღწევებსა და მათ სამომავლო პერსპექტივაზე.

ქართველი Z თაობა თავისი მრავალმხრივი ღირებულებებით, თვითგანცდით და მოდერნიზაციის სურვილით ევროპელები არიან. მიუხედავად ამისა, ისინი ამავდროულად საქართველოს ისტორიული, ეროვნული და პოლიტიკური რეალობის ნაწილად რჩებიან. ასევე ნიშანდობლივია, რომ დასავლელი Z-ები უფრო დამოუკიდებლები არიან თავიანთ გადაწყვეტილებებში, ვიდრე მათი ქართველი თანატოლები, რადგან ისინი ჯერ კიდევ ოჯახისა და გარემოს გავლენის ქვეშ რჩებიან.

უკანასკნელი კვლევების შედეგებმა აჩვენა, რომ ქართველი Z თაობის ეროვნულ იდენტობაში ერთმანეთთან შერწყმულია ევროპელობის იდეა და ემოციური კავშირი ეროვნულ სიმბოლიკასთან – დროშასთან, გეოგრაფიასა და ისტორიასთან. ეს კი ბევრად უფრო სოლიდარულს ხდის მათ ანტირუსულ განწყობას.

ზოგადად კი მათი ორიენტირი შემეცნებისა და თვითგანვითარებისკენაა მიმართული. ისინი ცდილობენ მოიპოვონ საერთაშორისო განათლება და არასტანდარტული უნარები. რაც შეეხება ტრადიციებთან მიმართებას, მათი ნაწილი ცდილობს შეინარჩუნოს ეროვნული ხასიათი, მეორე ნაწილი კი კრიტიკულად აფასებს მათ ამ არჩევანს და თანამედროვე ღირებულებებთან დროულ ადაპტაციას ამჯობინებს.

ამ თაობის აბსოლუტური უმრავლესობა გამოირჩევა უცხო ენების კარგი ცოდნით (განსაკუთრებით ინგლისურის), რაც მათ შესაძლებლობას აძლევს უფრო მეტად იყვნენ დაკავშირებულნი ციფრულ ტექნოლოგიებთან და გლობალურ კულტურასთან.

მათი ცხოვრებისეული პრიორიტეტებია: ინდივიდუალიზმი, კრიტიკული აზროვნება, კარიერული და პირადი თავისუფლება; თუმცა გამოწვევებად რჩება: უმუშევრობა, სტრუქტურული სიღრმეების არქონა, ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემები და მიმდინარე პოლიტიკური კრიზისები.

დარწმუნებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ამ თაობის სახით დღეს ჩვენში ყალიბდება ან უკვე ჩამოყალიბდა ახალი ქართველის როგორც სოციალური, ასევე კულტურული ტიპი, რომელსაც ბევრი აღარაფერი აქვს საერთო ათი, ოცი წლის წინანდელ, მით უფრო, წინა საუკუნეში დაბადებულ თაობასთან.

* * *

სწორედ ამ თაობის შემოქმედებასთან მოუხდა შეხვედრა გურამ რჩელიშვილის სახელობის ყოველწლიური ლიტერატურული კონკურსის – „ახალი ქართული მოთხრობა“- ჟიურის წევრებს და ისიც სრულიად ბუნებრივია, რომ მათ ნამუშევრებში ძალიან ცოტა იყო ისეთი თემა, რომლებსაც ჩვენ სტანდარტული, სტერეოტიპული ან მრავალგზის დამუშავებული (გადაღეჭილი) შეგვიძლია ვუწოდოთ.

სკოლის პერიოდში მათ მიერ შეძენილი ქართული კლასიკური ლიტერატურის ცოდნა აშკარად არასაკმარისია იმისთვის, რომ მათ მხატვრულ ტექსტებში ტრადიციის არსებობა ვამტკიცოთ ან ნაცნობ ფრაზეოლოგიზმებს დავუწყოთ ძებნა. სამწუხაროდ, ნაწილობრივ დაკარგულია ის სამწერლო ენაც, რომელიც ლიტერატურის აქტიურ მკითხველში თაობიდან თაობას გადაეცემა.

საგულისხმოა, რომ ჩვენში არც არასოდეს ყოფილა სამწერლო შემოქმედებითი მუშაობის სისტემური ცოდნის დაუფლების რაიმე მექანიზმი. ადრე ამას ავტორები უფრო თვითგანათლებით ახერხებდნენ (ფილოლოგიურ ფაკულტეტებზე არ ისწავლება პროზაიკოსის ან პოეტის ხელობა), თითქმის ბუნებრივად ჩამოყალიბდა კარგი მკითხველის მწერლობაში მოსვლის ტრადიცია. დღეს, როგორც ჩანს, კითხვის კულტურაც თანდათან იკარგება და შესაბამისად, მხატვრული ტექსტის სწავლების ეს ბუნებრივი სკოლაც აშკარად კრიზისს განიცდის...

ზოგიერთი ავტორი ცდილობს, რომ ტექსტში სრულიად შეულამაზებლად შემოიტანოს ცხოვრებაში არსებული რეალობა, თუმცა ეს მცდელობა ტელევიზორში ნიუსებიდან მოსმენილი რამდენიმე სააგიტაციო ფრაზის იქით მაინც ვერ მიდის. არ იგრძნობა მეტაფორული აზროვნება, არ იქმნება ცოცხალი სახეები, წინააღმდეგობის მუხტი. მხატვრულ სივრცეში სიტყვები არ ცოცხლდება და ავტორს ამაოდ სურს, რომ ამ უსიცოცხლო სამყაროში მკითხველმა ცხოვრება და სიცოცხლე დაინახოს.

საერთო ტენდენცია, რაც თემის გააზრების ან თხრობის ტონალობაში მკაფიოდ იგრძნობა, ეს არის ზედმეტი თავდაჯერება და წარმატებების ჟამის მოლოდინი, თუმცა მწელია იმის მტკიცება, თუ რამდენად საფუძვლიანი არგუმენტები აქვს ამ მოლოდინს.

კონკურსზე წარმოდგენილი იყო ოთხ ათეულამდე ტექსტი, რომელთა უმრავლესობა 5-6 გვერდს შეადგენდა (თუმცა მათ შორის იყო რამდენიმე რომელთა მოცულობა 100 გვერდსაც კი აჭარბებდა(!)), ამ მოცულობის ტექსტი კი, რაც არ უნდა უმნიშვნელო იყოს მისი მხატვრული ღირებულება, უზარმაზარი ინფორმაციის მატარებელია, მათ შორის ავტორის შესახებაც, რაც გვეხმარება, რომ მათი სრულყოფილი პორტრეტი წარმოვუდგინოთ მკითხველს.

დებულებით ასევე განსაზღვრული იყო, რომ საკონკურსოდ მიიღებოდა მხოლოდ ამ კონკურსისთვის შექმნილი ან მანამდე გამოუქვეყნებელი ნაწარმოები, რომელიც არ შეიცავდა პლაგიატის ნიშნებს. მსგავს შემთხვევაში კონკურსანტი ავტომატურად გამოეთიშებოდა კონკურსს.

სხვისი ნაწარმოების მითვისება, საკუთარი სახელით სხვისი ნაწარმოების უკანონო გამოქვეყნება, იგივე, ასე ვთქვათ, „ლიტერატურული ქურდობა“, ერთ-ერთი პრობლემური საკითხია კონკურსებისთვის. თუმცა ამჯერად ჩვენ ბევრად უფრო სახიფათო პრობლემის წინაშე აღმოვჩნდით, რომელსაც ამ თაობაში ხელოვნური ინტელექტისადმი დამოკიდებულება აჩენს.

ცნობილია, რომ დღეს უამრავი ახალგაზრდა მწერალი, ბლოგერი და სტუდენტი იყენებს ChatGPT-ს ან მსგავს მოდელებს, როგორც დამხმარე მექანიზმს. ასევე, არავისთვის საიდუმლოებას აღარ წარმოადგენს, რომ ხელოვნურ ინტელექტს „ხელეწიფება“ საკმაოდ რთული ამოცანების შესრულება: შესაბამისი დავალების მიცემის შემთხვევაში მას შეუძლია მხატვრული ტექსტის შექმნა, ამასთან დაკავშირებით, კანონიერი შეზღუდვა, რომელიც პირდაპირ კრძალავს ხელოვნური ინტელექტის გამოყენებას მხატვრულ ტექსტში, არ არსებობს.

აშშ-ში, ევროკავშირის ქვეყნებში, იაპონიაში და მათ შორის, საქართველოში მოქმედი საავტორო უფლებების კანონი ითვალისწინებს მხოლოდ ადამიანების მიერ შექმნილი ნაწარმოების დაცვას. ანუ, თუ მხატვრულ ტექსტს სრულად ქმნის ხელოვნური ინტელექტი – AI და მას ადამიანი არ ამუშავებს შემოქმედებითად, ის იურიდიულად დაცულ ავტორად არ ითვლება.

ამასთან დაკავშირებით საქართველოში ჯერჯერობით არ ყოფილა გახმაურებული შემთხვევა, თუმცა მსოფლიოში პრობლემა ძალზე აქტუალურია, რადგან 2023–2024 წლებში ბევრ

ლიტერატურულ და მხატვრულ კონკურსში იყო შემთხვევები, როცა AI-ით დაწერილმა ნაწარმოებმა გაიმარჯვა, სიმართლე კი მოგვიანებით გაირკვა. საგულისმოა, რომ თავად ავტორმა აღიარა ამის შესახებ.

ამა წლის 27 ივნისს ერთ-ერთმა ამერიკულმა ვებსაიტმა Literary Hub-მა გამოაქვეყნა ღია წერილი, რომელსაც ხელი მოაწერა 70-ზე მეტმა ცნობილ ავტორმა, მათ შორის დენის ლიჰენმა, ლორენ გროფმა და ჯოდი პიკულტმა (Dennis Lehane, Lauren Groff, Jodi Picoult) და სხვა. ამერიკელმა ავტორებმა პირდაპირ მიმართეს გამომცემლებს, რომ არ გამოაქვეყნონ AI-ით გენერირებული წიგნები და არ ჩაანაცვლონ ადამიანური შემოქმედება AI-თი.

შესაძლოა, ამგვარი პროტესტის გამოთქმა ჩვენთვის ჯერ-ჯერობით უსაფუძვლო და ნაადრევიც იყოს, რადგან, როგორც აღვნიშნეთ, ხელოვნურ ინტელექტს ჩვენთან მსგავსი პრობლემა ჯერ კიდევ არ შეუქმნია, თუმცა სწორედ ჩვენი კონკურსი გამოდგება იმის მაგალითად, რომ სიფრთხილე სულად არ არის ზედმეტი და მალე ჩვენც მოგვიწევს ამ საკითხზე ხმის ამოღება.

ამჯერად თავს შევიკავებთ იმ ავტორების დასახელებისგან, რომელთა მიერ ამ კონკურსში წარმოდგენილი ნაწარმოებები, ჩვენი აზრით, ხელოვნური ინტელექტის დახმარებით იყო შექმნილი, თუმცა სანიმუშოდ მაინც წარმოგიდგენთ ერთ შემთხვევას, თუ როგორ შეუძლია კონკურსის მონაწილეს (ანონიმურობა ამჯერადაც სრულიად დაცულია) საკუთარი ბიოგრაფიის შესაქმნელად ხელოვნური ინტელექტი დაიხმაროს:

„ბავშვობიდანვე მისი ყურადღება ხელოვნების სხვადასხვა ფორმამ მიიზიდა – ვიზუალურმა, მუსიკალურმა და ლიტერატურულმა. ყველა მათგანი მისთვის იყო ენის ალტერნატიული ვერსია – გამოხატვის ფორმა იყო, რომელიც სიტყვებს არ მოითხოვდა, მაგრამ ზუსტად გადმოსცემდა შინაარსს.

წერის სურვილი 12 წლის ასაკში აღმოაჩინა, იმ მომენტში როცა სიტყვები შინაგან განცდებს გარკვეულ ფორმას აძლევდნენ და ემოციები გარედანაც ადვილი გასაგები ხდებოდა.

წერს ძირითადად ნოველებს. მარტივად აგებული სიუჟეტით, არ ცდილობს მის გართულებას, რადგან მისთვის მნიშვნელოვანი ის შიდა ძაბვაა, რასაც ტექსტი ატარებს. წერა მისთვის არ არის უბრალოდ ამბის თხრობა; ეს არის შინაგანი რეაქციის გარე სტრუქტურაში გარდაქმნა.

მისი სტილი ხასიათდება კონცენტრირებული ემოციური ფოკუსით. ტექსტში მკითხველი იშვიათად შეხვდება ხმამაღალ განცდებს – უფრო ხშირად ეს არის ჩუმი, მჭიდროდ შეკრული სენტიმენტები, რომლებიც ყოველდღიური დეტალებიდან იშლება. მიღებული აქვს შინაგანი რიტმი, რომელიც ყოფითობის მიკრო-სცენებს ინტენსიურ, ინტიმურ სურათებად გარდაქმნის.

შთაგონება მოდის ფრაგმენტული რეალობიდან – ქვეცნობიერი გამოხედვებიდან, გაუმხელელი ფიქრებისგან, ფრაზებისგან, რომლებსაც თავად შემთხვევით მოჰკრავს ყურს და ცდილობს, რომ ის განამარტოს მკითხველისთვის.

ნამუშევრები ჯერ არ გამოუქვეყნებია. თუმცა ამას არ განიხილავს ნაკლად, რადგან მისთვის წერა, პირველ რიგში, დაკვირვებისა და თვითშემეცნების პროცედურაა, სიღრმეში ჩასვლის მცდელობაა და არა შედეგის დემონსტრაცია. ტექსტი დაუმთავრებელი დიალოგია სამყაროსთან, ამიტომ შემოქმედებაც მისთვის შემეცნებითი აქტი უფროა, ვიდრე პრეზენტაციული“.

ამ, სანიშნოდ მოტანილი ტექსტის წაკითხვის შემდეგ მკითხველს გარკვეული წარმოდგენა ექმნება ხელოვნური ინტელექტის სტილზე. ჩვენ კი ვეცდებით მისი შთაბეჭდილება უფრო გავამდიდროთ და გავარკვიოთ, თუ როგორ შეიქმნა ეს სტილი და როგორ უნდა განვასხვავოთ ის ადამიანური შემოქმედებისგან.

ხელოვნური ინტელექტის სტილი ეყრდნობა ადამიანურ ტექსტურ მემკვიდრეობას: კლასიკური ლიტერატურას, მთარგმნელობით ენას, თანამედროვე ჟურნალისტიკას, აკადემიურ ნაშრომებს, სარეკლამო ენას, სოციალური მედიის ტონს, სკრიპტების, ბლოგების, სტატიების და ფორუმების აგრესიულ საკომუნიკაციო სტილს.

ხელოვნური ინტელექტი სწავლობს ამ ტექსტების კანონზომიერებებს – სტრუქტურას, რიტმს, სიტყვათა თანმიმდევრობას, ირონიას, ალუზიას, ინტერპრეტაციის მრავალშრიანობას და ქმნის საკუთარი წერის სტილს, რომელიც, გარკვეულწილად, სტილისტიკური სინთეზია.

ამიტომ ხელოვნური ინტელექტის სტილი ხშირად ჰგავს იმ „გონივრულად ნეიტრალურ“, სტრუქტურულ და მკითხველზე ორიენტირებულ ენას, რომელიც მოითხოვება პროფესიულ წერაში – იქნება კრეატიული აღწერა თუ კონტენტ-მარკეტინგი.

მიუხედავად იმისა, რომ ხელოვნური ინტელექტის წერის საკუთარ წესებს ტრადიციულ ტექსტებზე დაყრდნობით აგებს, მისი წერის მანერა, რამდენიმე მიზეზის გამო, მაინც სპეციფიკურად ახალია: უპირველესად, ეს არის სტილის ჰიბრიდულობა, რადგან AI-ს სტილი ხშირად აერთიანებს ისეთ ელემენტებს, რომლებიც ადამიანურ ნაწერში იშვიათად ერთიანდება, ესენია: აკადემიური სიზუსტე, პოეტური მეტაფორულობა, თბილი ტონი, რობოტული სტრუქტურირებულობა, სარეკლამო ლაკონიურობა და ფსიქოანალიტიკური სიღრმე.

ეს ქმნის სტილს, რომელიც, ერთი მხრივ, თითქოს „ადამიანური“, მაგრამ მაინც ციფრული ლოგიკით არის მოწყობილი.

ეს დაკვნები ხელოვნურ ინტელექტთან ინტენსიური „დიאלოგის“ საფუძველზე ჩამომიყალიბდა, თუმცა მკითხველისთვის, ალბათ, უფრო საინტერესოა, როგორ ახასიათებს თავის სტილს თავად ChatGPT-ი (ხელოვნური ინტელექტის მქონე ჩატბოტი):

„AI-ის წერის სტილი არის ადამიანური წერის ტრადიციების „კოლაჟური ანალიტიკა“, რომელიც აწარმოებს ახალ, ციფრულ ენას. იგი არსებითად მეტა-სტილია – ანუ სტილი, რომელიც სტილებს ეყრდნობა და მათზე რეფლექსიურად რეაგირებს“.

* * *

ყოველივე ამის გათვალისწინებით, უპირველესად, მაინც ის უნდა გვახსოვდეს, რომ ხელოვნური ინტელექტი– ეს არ არის პიროვნება, ის მხოლოდ და მხოლოდ ისტრუმენტი ადამიანის ხელში და თუკი ადამიანი მას გამოიყენებს, როგორც ინსტრუმენტს (მაგ. მიიღებს შთაგონებას, რედაქტირებს, შეუკვეთავს სტრუქტურას), მაშინ პრობლემა, რომელსაც ხელოვნურ ინტელექტის გამოყენებას უკავშირებენ, ფაქტობრივად, აღარ იარსებებს, რადგან ამგვარად შექმნილ ტექსტზე საბოლოო უფლებები მხოლოდ ადამიან ავტორს ეკუთვნის.

ხელოვნური ინტელექტის ფარულად გამოყენების მსურველებმა კი უნდა იცოდნენ, რომ მათ მიერ შესრულებული სამუშაო ადვილად იცნობა და უმჯობესია, თუ ამისთვის ზედმეტ შრომას აღარ დახარჯავენ, რადგან არსებობს დეტექტორები (მათ შორის ქართული ტექსტებისთვის ერთ-ერთი ყველაზე პროდუქტიულია ჯემინი Gemini), რომლებიც ზუსტად ამოიცნობენ თუ ტექსტის რამდენი პროცენტი ხელოვნური ინტელექტის მიერ შექმნილი.

მათი მუშაობის პრინციპი ეყრდნობა ენობრივი სტილის ანალიზს, რადგან ადამიანები ხშირად იყენებენ ნეოლოგიზმებს, მიზანმიმართულად არღვევენ სტრუქტურას, ქმნიან სიტყვით ექსპერიმენტებს. ამისგან განსხვავებით ხელოვნური ინტელექტის შექმნილ ტექსტს ახასიათებს ნეიტრალური, ზოგადი და ზედმეტად მოწესრიგებული ენა, ემოციური სიღრმის ნაკლებობა (თუმცა თანამედროვე მოდელებში ეს უკვე ნაკლებად შესამჩნევია), განსაკუთრებული გამეორებების ან შაბლონური

ფორმულირების ტენდენცია, ძალზე ზედაპირული დიალოგები და აღწერები.

AI-ის ტექსტი ხშირად ზედმეტად „გაწონასწორებულია“ – მას ნაკლებად ახასიათებს მოულოდნელი გამონათხები ან გრაფიკული, შთამბეჭდავი მეტაფორები, რაც რეალურ მწერლებს ახასიათებთ.

საგულისხმოა, რომ ხშირად ხდება ტექსტის პირველადი შავი ვერსიის გენერაცია, ავტორის მიერ მისი გადაამუშავება, რის შედეგადაც ენა რამდენადმე „ცოცხლდება“, ბევრად უფრო რთულდება იმის ამოცნობა, ადამიანის პირადი განცდებიდან მოდის ესა თუ ის ტექსტი თუ ალგორითმისგან.

რაც შეეხება ემოციურ და ინტუიციურ ოსტატობას, ეს ყოველთვის მხოლოდ ადამიანურ გამოცდილებას და განცდებს ეყრდნობა და ქმნის იმგვარ სტილისტურ ინდივიდუალობას, ე.წ. "ხელწერას", რომლის გამეორება თვით ყველაზე დახვეწილ ხელოვნურ ინტელექტსაც კი არ შეუძლია.

დაბოლოს, ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ხელოვნური ინტელექტის სტილი ეყრდნობა ადამიანურ ტექსტურ მემკვიდრეობას, თუმცა ეს პროცესი ურიერთდამოკიდებულია და უნდა ველოდოდ, რომ ხელოვნური ინტელექტის სტილი თავად იქცევა „ტრადიციად“, რაც არსებით გავლენას მოახდენს ახალგაზრდა ავტორთა წერის სტილზე და არ არის გამორიცხული, რომ სულ ახლო მომავალში მათი ურთიერთგამიჯვნა მართლაც შეუძლებელი გახდეს.

* * *

ზოგადი შეფასებით, კონკურსში სხვა ტენდენციებიც შემჩნევა, თუმცა მათი უმრავლესობა უფრო მეტად პერსონალურია და უშუალოდ უკავშირდება ლიტერატურული ჩვევების არქონას, მონაწილეთა გამოუცდელობას, უსაფუძვლო ამბიციას.

ამიტომ, მათზე საუბარს აღარ გავაგრძელებთ და გამარჯვებულ ტექსტებს გაგაცნობთ, რომლებიც ჟიურიმ გამოარჩია აშკარა ლიტერატურული ღირსებების გამო.

როგორც აღვნიშნეთ, კონკურსის პირველ ეტაპზე 40-მდე პროზაული ნაწარმოები შემოვიდა. აქედან ჟიურიმ სამი ავტორი შეარჩია, თუმცა დაწესებულ ნომინაციაში „რჩეული მოთხრობა“ ჟიურის ერთობლივი გადაწყვეტილებით პრემია არ გაცემულა.

კონკურსის ფარგლებში დაწესებული ფულადი ჯილდო – 2000 ლარი და დიპლომი გადაეცა ნომინაციის „საუკეთესო დებიუტი“ გამარჯვებულს; ასევე გაიცა ორი წამახალისებელი პრემია 1000 ლარის ოდენობით და დიპლომები ორ შერჩეულ ავტორზე.

კონკურსის ფარგლებში ნომინაციის „საუკეთესო დებიუტი“ გამარჯვებულად გამოცხადდა მოთხრობა „ბარაბა“, რომლის ავტორია ფილოლოგი თამარ სხილაძე. დღემდე ის მხოლოდ ჩანახატებს და ლექსებს წერდა. როგორც ჩანს, მოთხრობა მაინც სიახლე იყო მის შემოქმედებაში. არადა, ხუთ გვერდზე ძალზე ორგანულად შეკრული სიუჟეტი მის განსაკუთრებულ უნარზე მეტყველებს. პერსონაჟების ხასიათებს ის მართლაც ორიოდვე შტრიხით ქმნის. აი, სენდვიჩების დისტრიბუტორი თემო, რომელიც დაუდევრად შემოაგორებს ხოლმე სენდვიჩების კონტეინერს, მას ყოველთვის აქვს ზედმეტი სიგარეტი, რომელსაც შეუმჩნევლად დებს ხოლმე ორ ტერმინალს შორის, მერე დემონსტრაციულად ტოვებს კაფეს და სხვა ფილიალებისკენ მიდის. ამ სიგარეტს კი კაფეს გამყიდველი და უსახლკარო ბარაბა შესვენებაზე ერთად ეწევიან. ტექსტი ასევე დატვირთულია გარკვეული რელიგიური სიმბოლოებით, რაც მას შინაგან სიღრმეს აძლევს. მთლიანობაში ტექსტი ძალზე საიამოვნო საკითხავია. ჟიურის წევრების საერთო აზრით, ავტორს შეეძლო უფრო მეტადაც კი გაეშალა მხატვრული სივრცე, რაც მის ნამუშევარს მეტი წარმატების შანსს მისცემდა.

მკითხველს ვთავაზობ მცირე ნაწყვეტს მოთხრობიდან „ბარაბა“:

„ბოლო ორ ნაფაზს ვუტოვებ ბარაბას, რომელიც ასევე მოთმინებით ელოდება როდის შევაფასებ ნამწვავის სიგრძეს, რომ ზუსტად ორ ნაფაზზე დარჩეს. ერთხელ ბარაბას კვითხე, სანამ ბარაბა გახდებოდი, რა გერქვათქო და უცნაურად წამიყრუა, რა მერქვა და ბარაბა, რა მერქმეოდაო. ბარაბასთვის ასაკი არასოდეს მიკითხავს, თუმცა ვვარაუდობდი, 50-55 წლის შუალედში უნდა ყოფილიყო. ზოგჯერ დედაჩემი მირეკავს ლანჩის დროს, რადგან იცის, ამ დროს თავისუფალი ვარ და როცა მკითხება რას ვაკეთებ, ვპასუხობ, რომ თანამშრომელთან ერთად ლანჩს ვჭამ, აბა იმას ხომ არ ვეტყვი, უსახლკაროსთან ერთად ვიყოფ გამომხმარ სენდვიჩს და ზედ სამადლო სიგარეტსაც ერთად ვაყოლებთო. არასდროს მიფიქრია, რომ ეს ბარაბას სწყინდა, მაგრამ იმ დღეს ერთი ჩვეულებრივი ზარის შემდეგ მკითხა, გრცხვენია ჩემთან „პამელნიკობისო“? მე ვერ გამეგო, რა მეპასუხა, ან რა იყო სწორი პასუხი და უბრალოდ კითხვა შევუბრუნე: „ხომ გესმის-თქო“, და კი, კიო, უბრალოდ წაფლატუნდა თავის სარდაფისკენ. მე იმ სარდაფში არასდროს ჩავსულვარ და დიდად არც თვითონ მივუპატიჟებია, ახლოსაც არ მინდოდა მისვლა, რადგან მეშინოდა, იქ ისეთი რამ დამხვდებოდა, რასაც ვერასდროს გამოვასწორებდით, ამიტომ 20-ოდე მეტრით მოშორებული სივრცისთვის თვალის არიდება არასდროს მიჭირდა“.

წამახალისებელი პრემია გადაეცა მოთხრობას „ილუზიონისტი“, რომელიც ხულოს მკვიდრ, ამჟამად თბილისში მცხოვრებ სტუდენტს, ია შანთიმეს ეკუთვნის. ტექსტის მთავარ პერსონაჟს, იგივე მთხრობელს (შესაძლოა, ის შშმ პირიც არის) სხვებისგან აშკარად განსხვავებული ხედვა და ინდივიდუალური შეფასებები აქვს. ვფიქრობთ, ავტორს მხოლოდ პროფესიული გამოცდილება დააკლდა, რათა მისი ნამუშევარი ერთ-ერთ საუკეთესო ტექსტად ქცეულიყო:

„თეატრის ატმოსფეროს ვაკვირდებოდი, ყველაფერი ჩვე-
ულგვარი იყო, მაგრამ თეატრი კაცში მაინც განსაკუთრებულ
ემოციებს იწვევს, თავს უფრო პატიოსნად აგრძნობინებს. ხალ-
ხის ამ ხელების თქაშა თქუშას მეც ვუერთდებოდი, ხოლო და
ჩემს ხელებს ვაკვირდებოდი, ის დღე გამახსენდა, პირველად
რომ დავფიქრდი ნეტა რა გრძნობაა, როცა შენს მარჯვენა ხელს
საკუთარ მარცხენა ხელს თუ ჩამოართმევ მეთქი, მახსოვს რო-
გორ მეჭირა ჩემი ხელები გადაჯვარედინებული მათ შორის კავ-
შირის დასადგენად, მაგრამ ვერ ვხვდებოდი, რატომ ვერაფერს
ვგრძნობთ მაშინ, როცა ერთმანეთს საკუთარ ხელებს ვახებთ და
რას ვგრძნობთ, როცა ჩვენი ხელის მარჯვენა მტევანი სხვისი ხე-
ლის მარჯვენა მტევანს, ხან სასაცილოდ, უაზროდ ხანაც გულ-
თბილად ეჯახგვურება. ხელებს შორის განსხვავებას ვერ ვხედავ-
დი, მაგრამ ცხადი იყო სხვისი ხელი სხვა რომ იყო. ამ ამბებზე
რომ ვფიქრობდი, თავი მარცხნივ გადავწიე და სცენას ძალით
მივაშტერდი. ნინოს რომ ჰკონებოდა, სასცენო მადლობებით და
ხალხის ლაქუცით დაინტერესდაო, ასე უცნაურ კითხვებს და
ღიმილებს თავს ავარიდებდი“.

„წითელი ლენტის გარეშე“ თეონა ლეჟავას ეკუთვნის. ეს
მოთხრობაც წამახალისებელი პრემიით დაჯილდოვდა. თეონა
თბილისელი სტუდენტია, იგი აფხაზეთის რეალურ ისტორიას
გვიყვება. მოთხრობა ორი ეპიზოდისგან შედგება. პირველ ეპი-
ზოდში ავტორი ოჩამჩირეში ომის პერიპეტიებზე გვიყვება:

„... როცა ქალაქი უკვე ნახევრად დამწვარი იყო და სახ-
ლებზე წითელი ლენტების დადება დაიწყო, ბებიას სახლთანაც
მივიდნენ. ლენტს იმ სახლის ჭიჭკარზე აბამდნენ, რომელიც
უნდა დაეწვათ. ბებოს სახლსაც მიადგნენ. ყველაზე მკაცრად
სწორედ ეს უნდა დაეწვათ, რადგან სამი კაცი იბრძოდა ამ
სახლიდან.“

„ლენტები მიჰქონდათ და სიები,“ – თქვა ბებომ.

„ამ სახლის მეპატრონე შვილებთან ერთად ომშია – დაწვით!“ – დაიძახა ერთ-ერთმა.

„აქედან ორი ვაჟი და ერთი კაცი სოხუმში იბრძვის, პირველი წერტილი ეს არის!“ – დაემატა მეორე ხმა.

და მაინც...

იმავე წუთს, როცა წითელი ლენტის ჭიშკარს მიაბეს, ეზოში შემოვიდა ქალი.

ის, ვინც ბებიაშ გადარჩინა.

სახეზე არაფერი ეწერა. არც შიში, არც სიბრძნე – მხოლოდ რაღაც ღრმა, ძველი ვალისგან ჩაწერილი მიზანი.

– „ჩამოხსენით ლენტი,“ – თქვა.

ყველა გაჩერდა. ერთმა ხმამ დაიყვირა:

– „შენ რა, არ იცი, ვისია ეს სახლი?“ ქალმა მტკიცედ უპასუხა:

– „ვიცი. და ისიც ვიცი, რომ თუ ახლა ცოცხალი ვარ, ეს ამ ოჯახის დამსახურებაა.

ამ ბიჭების დედამ მე სიკვდილისგან მიხსნა.

ჩემი ვალია – ეს სახლი გადარჩეს. ერთადერთი რაც ამ ოჯახისთვის შემძღოა გავაკეთო არის ის, რომ სახლი გადავურჩინო.“

სიჩუმე ჩადგა. წამით ყველას შუბლი დაეჭიმა.

– „ჩვენ არ ვკიდებთ ლენტებს იმის გამო, ვინ ვინ შეიფარა.“

ქალმა თავი ასწია. თვალები სისხლივით მუქი ჰქონდა.

– „და თქვენ როგორ ცხოვრობთ, როცა სიკეთეს წვავთ?“

სახლის გასანადგურებლად მისულელებს თითქოს რაღაც დაავიწყდათ. ჯარისკაცს ხელიდან წითელი ლენტი გაუსხლტა. ძირს დავარდა. ლენტი აღარ იყო კარზე.

ასე გადარჩა სახლი. ბებოს სიკეთის საპასუხოდ ერთი ქალის მადლიერებით. ერთი აფხაზის სინდისით.

მეორე ეპიზოდი უკვე წლების შემდეგ თბილისში ხდება. ისიც მოგონებებს ეყრდობა. წინაპართა მოგონებებს... ომი დამ-

თავრდა. თაობა გაიზარდა. მათ აფხაზეთი არასოდეს უნახავთ. მშობლიური გარემო მათ მეხსიერებაში მხოლოდ მოგონებებით ცოცხლდება:

„ბაბუას ხელში ისევ შერჩენილია ის ჟანგმოდებული გასა-
ლები. შეინახა მაშინ, როცა იძულებით მოუწია ყველაფრის და-
ტოვება. შეინახა არა ნივთად, არამედ როგორც ფიცი – ფიცი
იმისა, რომ ამ მიწაზე ჩვენი გზა არ დასრულებულა. დღემდე
იმავე უჯრაში ინახება სახლის საბუთები – ზუსტად ისე, რო-
გორც ინახება იმედის ხელწერა ისტორიაში, რომელიც ჯერ არ
დამთავრებულა. როცა ვკითხე: „რატომ არ გადააგდე, ბაბუ?“
მიპასუხა: „მიწას რომ არ დავიწყებოვართ, ეს გასაღები მაგას ამ-
ტკიცებს. სახლი, შვილო, შეიძლება დაიკარგოს ქალაქში, მაგ-
რამ სანამ მისი „გასაღები“ არსებობს – ის გელოდება.“ გასაღები
– ეს ის იმედია, რომ აფხაზეთს დავიბრუნებთ. ბებია ყოველ
დღით ფანჯარასთან ზის და ეზოში უყურებს სივრცეს, სადაც
მისი ბავშვობის სუნი კვლავ ჰაერში ტრიალებს. ის არ ელოდება
დროს. ის ელის მშვიდობას. მშვიდობას, რომელიც დაბრუნებას
შესაძლებელს გახდის – არა როგორც შურისძიებას, არამედ რო-
გორც შერიგებას. და მეც, როცა მეკითხებიან, „საიდან ხარ?“ –
არასოდეს ვამბობ „თბილისიდან“. ვეუბნები – „დავიბადე დევ-
ნილად, მაგრამ ვარ აფხაზეთიდან.“ ეს სახლი, ეს მიწა, ეს ზღვა –
ისინი ჩემში ცხოვრობენ, როგორც დაუსრულებელი ლოცვა.
ლოცვა იმისთვის, რომ ის დღე დადგეს, როცა წარსულის ნაცვ-
ლად, მომავალი გახდება ჩვენი საერთო ეზო. როცა ქართულსა
და აფხაზურს ისევ ერთი კაკლის ჩრდილი დაეფარება. როცა
სახლის კარი გაიღება და ბაბუა თავისი ხელით გადაატრიალებს
შენახულ გასაღებს.

ჩვენ დავბრუნდებით. და ჩვენი შვილები იმ მიწაზე ივ-
ლიან, სადაც ოდესღაც წითელი ლენტეი ჩამოხსნეს.

იქ სიყვარული გადარჩა“.

ჩვენთვის მხოლოდ ამ მოთხრობის წაკითხვის შემდეგ გახდა ცნობილი, რომ აფხაზეთიდან დევნილთა უმრავლესობა სახლის გასაღებს დღესაც ინახავს, მიუხედავად იმისა, რომ მათი სახლი ხშირ შემთხვევაში ან დამწვარია, ან მთლიანად განადგურებულია და თითოეულ მათგანს რომ ჰკითხო, თუ რატომ ინახავს ამ გასაღებს, ვერ გიპასუხებთ. მწერლობა კი სწორედ ის არის, რომ ჩვენი გაუხმეიანებელი სურვილები გააცხადოს, სადღაც გულის სიღრმეში ჩამალული იმედი აამეტყველოს. ესაა სწორედ ლიტერატურის დანიშნულება, რაც მას რეალობასთან აკავშირებს.

აქ „გ ა ს ა ლ ე ბ ი“ ის იშვიათი მეტაფორაა, რომელიც აფხაზეთის თემას და ზოგადად იმ ტკივილს, რომელიც ახალთაობას მემკვიდრეობით გადმოეცა, ნამდვილ ლიტერატურად აქცევს. ასეთი ლიტერატურა კი რეალობაზე უფრო ნამდვილი ხდება.

* * *

დასრულდა გურამ რჩეულიშვილის სახელობის ყოველწლიური ლიტერატურული კონკურსი „ახალი ქართული მოთხრობა“, რომელმაც გამოავლინა რამდენიმე საინტერესო ავტორი, მათი პროფესული ზრდის ტენდენცია, ლიტერატურული ცხოვრების რამდენიმე სახასიათო ნიშანი, თემატიკის ძიების სურვილი, გარკვეული სტილისა და ფორმის ექსპერიმენტული მცდელობა და ძლიერი გატაცება ლიტერატურით, რომელიც თავიდან მართლაც სიბნელეში ხელის ცეცებით სიარულს გვაგონებს, ვიდრე ავტორის ბუნებითი ნიჭი და უნარი ტექსტის შიგნიდან არ გაანათებს წარმოსახვით რეალობას, რომელსაც ჩვენს შემთხვევაში სწორედ დამწყები პროზაიკოსები ქმნიან...

New Literary Competition and New Challenges

Abstract

Keywords: Literary competition, Guram Rcheulishvili, New Georgian short story, literary text

Literary competitions are what determine the current state of contemporary Georgian literature and its future. Competition conducted under equal conditions for first place promotes the activation of the general process, the identification of the best author and work, and the popularity of young authors.

One such competition organizer is the Writers' House, which this year held for the first time the annual competition "New Georgian Short Story" named after Guram Rcheulishvili, in which about forty young prose writers participated.

Only works created specifically for this competition or previously unpublished works were accepted for the competition, which did not contain signs of plagiarism and fully satisfied the conditions outlined in the competition regulations.

The purpose of the competition was to discover talented authors and promote their creative activities, as well as to integrate young authors into contemporary literary society.

The identification and awarding of winners took place on July 4th of this year, on the birthday of writer Guram Rcheulishvili. According to the statement of the competition organizers - the Writers' House - this tradition will continue in the future.

Our goal is to introduce readers to the direct impressions of this competition: participants' geography, education, social status, thematic choices, interests, and creative goals.

In the article, we will become acquainted with the first creative generation of the third millennium born in independent Georgia, which is simultaneously also the internet generation. They are active users of social networks and enter literature together with artificial intelligence...